

*Руденко Анна**Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
(м. Харків, Україна)*

Профілактика рецидивної злочинності в Україні

Здавна відомо, що при зміні умов діяльності у людини наступають певні зміни в психологічному та фізичному стані. Так відбувається і з особами, які взяті під варту та засуджені до позбавлення волі, та тими, що направлені у місця позбавлення волі. Вони стають агресивними та використовують будь-яку можливість, щоб виразити своє непогодження з вимогами режиму відбування покарання. Інші, навпаки, намагаються сумлінною працею та зразковою поведінкою спокутувати вину та заслужити визнання. Треті залишаються байдужими до того, що з ними сталося, та байдуже сприймають умови, в яких опинилися.

Вивчення особливостей поведінки засуджених потрібно для визначення педагогічної стратегії, тактики та методичної інструментовки процесу перевиховання, також воно має теоретичне та практичне значення.

На жаль, в наш час спостерігається невисока частка осуджених, що виправилися у місцях позбавлення волі. Більшість же через деякий час повертаються у тюрму знову. І це дуже актуальна проблема насамперед в Україні. Рецидивній поведінці також сприяє нестабільна економічна ситуація в країні, за якої збільшується кількість безробітних, спостерігається ріст інфляції, а разом з тим і ріст злочинності. Людині, яка в своєму житті вже вчинила злочин, важче втриматися від нього знову. Тому в виправній системі до таких людей повинно бути особливе ставлення. В даній роботі містяться основні моменти перевиховання рецидивістів, особливості їх поведінки, виправний вплив на них та деякі запобіжні заходи рецидиву.

Питання рецидиву не можна розглядати ізольовано від проблеми злочинності в цілому, особливостей її розвитку в суспільстві, заходів та засобів боротьби з нею, бо рецидивна злочинність є органічною частиною всієї злочинності. Неможливо організувати ефективну боротьбу зі злочинністю, не усвідомлюючи її характеру, абстрагуючись від розмірів та міри інтенсивності рецидиву. Неможливо правильно організувати діяльність установ по виконанню покарань, не знаючи, хто є об'єктом кримінально-виконавчого впливу: рецидивіст чи особа, яка вперше вчинила злочин.

Ресоціалізація засуджених рецидивістів можлива лише за правильно організованого педагогічно-виховного процесу. Начальник загону повинен мати знання з кримінології та соціальної роботи, також важливо знати психологію, вміти впливати на психіку засудженого. Тільки в цьому разі можна говорити про ефективність роботи.

Допомагати людині стати на вірний шлях в житті – дуже важлива місія, начальника загону можна порівняти з керівником підприємства – від його рішень залежить майбутнє не однієї людини. Прийняття управлінських рішень потребують терпіння, часу на осмислення і перевірку своїх рішень. Одному вирішити ці питання практично неможливо, тому важливо до бригади додати психолога та помічника начальника загону.

На сьогоднішній день значна кількість робітників пенітенціарної системи позбавлена спеціальної освіти. Тож можна з впевненістю сказати, що в Україні зараз бракує спеціалістів в даній галузі.

Важливим є те, щоб ще зі школи діти усвідомлювали свої вчинки і знали міру покарання. Але в загальноосвітніх школах здебільшого право викладається не на найвищому рівні, Кримінальний кодекс України зовсім не розглядається. Діти не мають уявлення, що саме законом не пробачається. Для ефективності такої профілактики ми запропонуємо екскурсії для дітей, що числяться на обліку в дитячій кімнаті міліції, до виховних колоній, щоб вони бачили в дійсності, як живуть їх однолітки, як вони працюють, вчаться, і бажають скоріше звільнитися. На мій погляд, спогади про таку екскурсію у більшості можуть гальмувати подальші бажання переступити межу закону.

Значним кроком уперед була б співпраця виправних закладів, дільничих міліціонерів, та приватних підприємств для працевлаштування тих, хто звільнився з місць позбавлення волі.

В молодості злочинці вчиняють правопорушення нерідко через відсутність елементарних правових знань. Введення до шкільної програми вивчення основ кримінального кодексу України починаючи з 7-8 класів, було б чималим внеском у попередження правопорушень і, зокрема, в боротьбу з рецидивною злочинністю. Такий висновок я можу зробити на основі проведеної

мною роботи серед учнів загальноосвітньої школи, що числяться на обліку у дитячій кімнаті міліції.

Також я вважаю, що зараз є необхідність у масштабах держави, починаючи з 9-10-х класів середньої школи, вирішувати питання трудового виховання дітей. Доцільно дитину зайняти протягом тижня 2-3 рази по 2-3 години в день певною роботою, яка б максимально її задовольняла і була підкріплена матеріально (цілком можливо створення ощадного рахунку).

Методично продуманим повинен бути процес карно-виховного впливу щодо рецидивіста. Як відомо, загонна система існує з 1957 р. Немає сумніву, що вона в цілому виправдала себе на практиці як важливий важіль виховного впливу на свідомість і поведінку людей, що перебувають в місцях позбавлення волі. Начальник загону і зараз залишається «провідником» у життя державної виправно-трудової політики, організатором і вихователем. Його робота не обмежується тільки вивченням особи засуджених. Він безпосередньо організовує в загоні індивідуально-виховну, культурно-масову, фізкультурно-спортивну і пропагандистську роботу, здійснює практичні заходи щодо підтримання і укріплення режиму, залучення громадськості до участі у виправленні правопорушень, а також виконує багато інших обов'язків, не визначених ніякими нормативними актами.

Разом з тим назріла необхідність у подальшому вдосконаленні загонової системи і підвищенні її ефективності. Першочергова роль повинна відводитися при цьому вихователю, тому що особистий приклад начальника загону, його дисциплінованість, відповідальність й ініціатива в багатьох випадках зумовлюють подальший успіх. Доцільно переглянути функціональні обов'язки начальника загону, наділивши його більшими правами. Є сенс ввести посаду помічника загону, наділивши при цьому його також більшими правами. Згідно з наведеною структурою, начальник загону разом з психологом, режимно-оперативним працівником, психоневрологом, помічником буде планувати на кожний квартал заходи, які проводяться в загоні, а старші вихователі і вихователі в місячних планах - конкретну, з урахуванням диференційованого підходу, індивідуальну роботу у відділках. Сьогодні, як показала практика, для організації ефективного виправно-трудоного впливу на рецидивістів необхідною є струнка система практичних заходів, які в сукупності забезпечили б на ділі підвищення результативності виховного процесу в установах виконання покарань.